

SPIS TREŚCI

Księga VI

WYKAZ SKRÓTÓW	5
SANKCJE KARNE W KOŚCIELE	7
WPROWADZENIE	7
1. Uwagi ogólne	7
2. Nowe elementy w pierwszej części księgi VI	9
3. Nowe elementy w drugiej części księgi VI	12

Józef Krukowski

Część I – PRZESTĘPSTWA I KARY W OGÓLNOŚCI

Tytuł I	15
KARANIE PRZESTĘPSTW W OGÓLNOŚCI	15
1. Prawo Kościoła do karania wiernych, którzy popełnili przestępstwo (kan. 1311)	15
1.1. Aspekt teoretyczno-prawny	16
1.2. Aspekt teologiczny	17
1.3. Aspekt dogmatyczno-prawny	18
2. Natura władzy karania w Kościele	19
3. Wierni, którzy popełnili przestępstwo (kan. 1311 , §1)	23
4. Obowiązki i uprawnienia przełożonych w Kościele w zakresie wymierzania kar (kan. 1311 -§2)	26
3. Rodzaje sankcji w Kościele (kan. 1312)	28
Tytuł II	30
USTAWA KARNA I NAKAZ KARNY	30
1. Zmiana i zniesienie ustawy karnej	30
1.1. Zmiana ustawy karnej (kan. 1313)	30
1.2. Zniesienie ustawy karnej lub sankcji karnej (kan. 1313)	33
2. Klasyfikacja kar ze względu na sposób wymierzania (kan. 1314)	33
2.1. Kary <i>ferendae sententiae</i> (kan.1314)	34
2.2 Kary <i>latae sententiae</i> (kan.1314)	35
3. Podmioty władzy ustanawiania sankcji karnych (kan.1315)	37
4. Klasyfikacja sankcji karnych na określone i nieokreślone przez ustawę oraz na obligatoryjne i fakultatywne	39
4.1 Kary określone i nieokreślone przez ustawodawcę	39
4.2. Kary obligatoryjne i fakultatywne (kan.1315§2)	39

5. Dostosowanie ustaw karnych prawa powszechnego do potrzeb partykularnych	40
5.1. Obostrzenie ustaw prawa powszechnego przez ustawodawców partykularnych	40
5.2. Kompetencje sędziego w zakresie określania kar (kan. 1315 § 3). . .	41
5.3. Jednolitość partykularnych ustaw karnych w skali danego państwa lub regionu (kan.1316)	41
5.4. Kryteria stanowienia kar w ustawodawstwie partykularnym (kan.1317).	42
5.5. Zasady stanowienia kar <i>latae sententiae</i> (kan.1318).	43
5.5.1. Warunki stanowienia kar <i>latae sententiae</i> w prawie partykularnym	43
5.5.2 Warunki stanowienia kar poprawczych	44
6. Nakaz karny (kan.1319)	45
6.1. Pojęcie nakazu karnego	46
6.2. Podmioty czynne stanowienia nakazów karnych.	46
7. Szczególne zastrzeżenia dotyczące nakazów (kan.1319).	47
8. Władza karna ordynariusza miejsca w stosunku do zakonników (kan.1320)	48
Tytuł III	49
PODMIOT PODLEGŁY SANKCJOM KARNYM	49
1. Wyjaśnienie podstawowych pojęć	49
1.1. Pojęcie przestępstwa kościelnego	49
1.2. Elementy obiektywne przestępstwa kościelnego.	49
1.2.1. Element materialny przestępstwa	49
1.2.2. Elementy formalne przestępstwa	51
a) Naruszenie ustawy lub nakazu	51
b) Naruszenie normy obwarowanej sankcją karną.	52
2. Elementy subiektywne przestępstwa	53
2.1. Poczytalność sprawcy przestępstwa	53
2.2. Odpowiedzialność sprawcy przestępstwa	54
2.3. Wina po stronie sprawcy przestępstwa.	54
a) Wina umyślna	55
b) Wina nieumyślna	56
3. Zasady odpowiedzialności karnej za naruszenie ustawy lub nakazu (kan.1321)	56
3.1. Zasada domniemania niewinności (kan.1321 §1)	57
3.2. Zasady odpowiedzialności za czyny popełnione z winy umyślnej lub z winy nieumyślnej (kan.1321§3)	58
3.3. Zasada odpowiedzialności za czyny ciężko zawinione (kan.1321 §2).	59
3.4. Domniemania poczytalności na podstawie zewnętrznego naruszenia ustawy lub nakazu (kan.1321 §4)	60
4. Wpływ okoliczności na poczytalność przestępstwa.	61

4.1. Habitualny brak używania rozumu (kan.1322).	61
4.2. Okoliczności wykluczające poczytalność i odpowiedzialność karną (kan.1323).	62
4.2.1. Wiek poniżej 16 lat (kan.1323, 1°)	63
4.2.2. Aktualny bądź habitualny brak używania rozumu w momencie dokonania czynu przestępnego (kan.1323)	64
a) Aktualny brak używania rozumu, uwarunkowany trwałymi zaburzeniami natury psychicznej.	64
b) Habitualny brak używania rozumu uwarunkowany trwałymi zaburzeniami natury psychicznej.	64
4.2.3. Niezawiniona ignorancja, błąd bądź nieuwaga (kan. (1323, 2°)	65
4.2.4. Przymus fizyczny (kan.1323, 3-o)	66
4.2.5. Bojaźń ciężka, stan wyższej konieczności, obrona konieczna (kan.1323, 3°)	67
4.2.5.1. Bojaźń ciężka	67
4.2.5.2. Stan wyższej konieczności.	68
4.2.5.3. Obrona konieczna	69
4.2.5.4. Aktualny brak używania rozumu(kan.1321, 6°)	70
4.2.5.5. Niezawiniony błąd co do okoliczności wyłączającej poczytalność (kan.1321, 7°)	70
5. Okoliczności zmniejszające poczytalność (kan.1324).	70
5.1. Częściowy brak używania rozumu	72
5.2. Całkowity brak używania rozumu, zawiniony przez sprawcę czynu przestępnego	72
5.3. Wiek między 16 a 18 rokiem życia	73
5.4. Silne wzburzanie emocjonalne	73
5.5. Bojaźń ciężka, działanie pod wpływem wyższej konieczności i wielkiej niedogodności	73
5.6. Naruszenie zasady należytego umiaru w obronie koniecznej	74
5.7. Ciężka i niesprawiedliwa prowokacja	74
5.8. Zawiniony błąd faktyczny co do okoliczności wymienionych w kan.1323 § 4 i 5	74
5.9. Niezawiniona ignorancja lub błąd co do istnienia sankcji karnej	75
5.10. Inne okoliczności mające wpływ na zmniejszenie poczytalności karnej (kan. 1324 § 1)	75
6. Prawa i obowiązki sędziego przy wymiarze kar <i>ferendae sententiae</i> w związku z uwzględnieniem okoliczności zmniejszających poczytalność karną (kan. 1324 § 2)	75
7. Okoliczności, które nie mają wpływu na odpowiedzialność karną sprawcy przestępstwa (1325).	76
8. Okoliczności, które stanowią podstawę obligatoryjnego zwiększenia wymiaru kary (kan. 1326)	77
8.1. Powrót do przestępstwa czyli recydywa	78
8.2. Godność osoby popełniającej przestępstwo	79

8.3. Nadużycie autorytetu lub urzędu do popełnienia przestępstwa	80
8.4. Stan nietrzeźwości lub inne zaburzenie umysłowe lub emocjonalne zamierzone przez delikwenta	81
8.5. Niezachowanie należytej staranności.	81
9. Ustawy partykularne i nakaz karny dotyczące okoliczności popełnienia przestępstwa.	82
10. Stadia przestępstwa (kan. 1328)	83
10.1. Usiłowanie popełnienia przestępstwa i przestępstwo chybione . .	84
10.1.1. Usiłowanie przestępstwa	85
10.1.2. Przestępstwo chybione	86
11. Współudział w przestępstwie	87
11.1. Wyjaśnienie pojęć	88
11.2. Odpowiedzialność karna za współudział w przestępstwie (kan. 1329).	89
11.2.1. Odpowiedzialność za współudział w dokonaniu przestęp- stwa zagrożonego karą <i>ferendae sententiae</i>	89
11.2.2. Odpowiedzialność za współudział w przestępstwie zagro- żony karą <i>latae sententiae</i>	91
11. Przestępstwo niedokonane czyli usiłowanie popełnienia przestępstwa . .	92
Tytuł IV	93
KARY ORAZ INNE ŚRODKI KARNE	93
1. Wyjaśnienie podstawowych pojęć	93
1.1. Pojęcie kary w ogólności	93
1.2. Pojęcie kary kościelnej.	94
2. Przyczyna kary kościelnej	95
3. Przedmiot kary kościelnej	95
4. Cele karania	96
3.1. Teorie wyjaśniające cele kary	96
3.2. Cele kary kościelnej	96
Rozdział I	98
CENZURY.	98
1. Definicja cenzury w aspekcie historycznym.	98
2. Ekskomunika.	99
2.1. Definicja ekskomuniki	99
2.2. Skutki ekskomuniki (kan.1331)	101
2.2.1. Skutki ekskomuniki <i>latae sententiae</i> przed wyrokiem lub dekretom deklaratoryjnym	103
2.2.2. Skutki ekskomuniki <i>ferendae sententiae</i> wymierzonej wyro- kiem lub dekretem oraz ekskomuniki <i>latae sententiae</i> zade- klarowanej dekretem lub wyrokiem.	105
3. Interdykt	106
3.1. Rys historyczny	106
3.2. Skutki interdyktu (kan.1332).	107

4. Suspensa	109
4.1. Rys historyczny	109
4.2. Rodzaje suspensy ze względu na skutki	110
4.3. Zakres suspensy (kan.1334)	113
5. Dyrektywy dotyczące możliwości dołączenia kary ekspiacyjnej do wymiaru cenzury oraz zawieszenia skutków cenzury	114
Rozdział II	117
KARY EKSPIACYJNE	117
1. Rys historyczny kar ekspiacyjnych	117
2. Natura kar ekspiacyjnych	119
3. Katalog kar ekspiacyjnych.	119
3.1. Nakazy przebywania w określonym miejscu lub na określonym terytorium bądź uiszczenia zapłaty kary pieniężnej	119
3.2. Katalog zakazów	120
3.3. Katalog pozbawień	122
4. Kara wydalenia ze stanu duchownego.	124
5. Zakaz przebywania w określonym miejscu lub na określonym terytorium.	126
6. Postanowienia wyjaśniające (kan. 1338).	127
Rozdział III	130
KARNE ŚRODKI ZARADCZE I POKUTY	130
1. Karne środki zaradcze (kan.1339).	130
1.1. Upomnienie (<i>monitio</i>)	132
1.2. Nagana (<i>correptio</i>)	133
1.3. Udokumentowanie upomnienia i nagany.	134
1.4. Nakaz karny.	135
1.5. Nadzór (<i>vigilantia</i>)	135
2. Pokuty (kan. 1340).	136
Tytuł V	138
WYMIERZANIE KAR	138
1. Uwagi ogólne	138
2. Wszczęcie postępowania karnego (kan. 1341)	139
3. Sądowe i administracyjne postępowanie karne (kan. 1342)	142
4. Uprawnienie sędziego przy fakultatywnym wymiarze kary (kan. 1343)	144
5. Uprawnienia sędziego przy obligatoryjnym wymierzeniu kary (kan. 1344)	145
5.1. Uprawnienie sędziego do odłożenia wymierzenia kary	146
5.2. Uprawnienie sędziego do powstrzymania się od wymierzania kary (kan. 1344)	148
5.3. Uprawnienie sędziego do warunkowego zawieszenia wykonania kary (kan. 1344)	149
6. Zaniechanie ukarania sprawcy przestępstwa w przypadku zmniejszonej poczytalności (kan. 1345)	150

7. Wymierzanie kar przy zbiegu przestępstw (kan. 1346)	151
7.1. Uwagi ogólne	152
7.2. Zasady obowiązujące w prawie kanonicznym	152
8. Wymiar cenzur (kan. 1347)	153
9. Odstąpienie od oskarżenia lub wymierzenia kary (kan. 1348)	157
10. Zasady wymierzania kar, gdy sankcja jest nieokreślona (kan. 1349)	158
11. Wymierzanie kar na duchownych (kan. 1350)	160
12. Zasięg obowiązywania kary (kan. 1351)	161
13. Zawieszenie obowiązku przestrzegania kary (kan. 1352)	163
14. Środki odwoławcze od sądowego i administracyjnego wymiaru kary (kan. 1353)	165
Tytuł VI	167
ZWALNIANIE Z KAR ORAZ PRZEDAWNIE KARANIA	167
1. Zwalnianie z kar	167
1.1. Uwagi ogólne	167
1.2. Zasady zwalniania z kar	168
1.2.1. Ogólne zasady zwalniania z kar kościelnych (kan. 1354)	168
1.2.2. Zwalnianie z kar w wypadkach zwyczajnych niezarezerwo- wanych Stolicy Apostolskiej	171
1.2.2.1. Zwalnianie z kar ustanowionych ustawą w wypadkach nie- zarezerwowanych Stolicy Apostolskiej (kan. 1355)	171
1.2.2.2. Zwalnianie z kar <i>ferendae sententiae</i> lub kar <i>latae senten-</i> <i>tiae</i> po wyroku lub dekrete deklarującym w zakresie ze- wnętrznym (kan. 1355 § 1)	172
1.2.2.3. Zwalnianie z kar <i>latae sententiae</i> niezadeklarowanych, ustanowionych ustawą, i niezarezerwowanych Stolicy Apostolskiej (kan. 1355 §2)	173
1.2.2.4. Zwalnianie z kar <i>ferendae sententiae</i> lub kar <i>latae senten-</i> <i>tiae</i> ustanowionych nakazem (kan. 1356)	174
1.2.2.5. Warunki zwolnienia od cenzury w wypadkach nadzwyy- czajnych przez spowiednika (kan. 1357)	175
1.2.2.6. Zwalnianie z cenzur w wypadkach naglących (kan. 1357)	176
1.2.2.7. Zwalnianie z cenzur w niebezpieczeństwie śmierci (kan.1357 §3)	179
2. Warunki udzielania absolucji z cenzur (kan. 1358)	180
3. Zwalnianie z kar	182
3.1. Zwalnianie z wielu kar (kan. 1359)	182
3.2. Zwolnienie z kary pod wpływem bojaźni ciężkiej lub podstęp- u (kan. 1360)	184
3.3. Sposoby i forma zwolnienia z kary (kan. 1361)	185
3.3.1. Zwolnienie z kary w zakresie zewnętrznym osobie obecnej i nieobecnej	186
3.3.2. Zwolnienie bezwarunkowe	186

3.3.3. Zwolnienie warunkowe	186
3.3.4. Forma zwolnienia z kary (kan. 1361).	187
4. Przedawnienie w prawie karnym	189
4.1. Uwagi ogólne	189
4.2. Przedawnienie skargi kryminalnej (kan. 1362)	190
4.3. Czasookresy przedawnienia skargi kryminalnej (kan. 1362 §2).	191
4.4. Obliczanie czasu przedawnienia (kan. 1362 §2).	193
4.5. Przedawnienie skargi o wykonanie kary (kan. 1363)	195

Paweł Kaleta

Część II

POSZCZEGÓLNE PRZESTĘPSTWA I USTANOWIONE ZA NIE KARY

Tytuł I	197
-------------------	-----

PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO WIERZE I JEDNOŚCI KOŚCIOŁA.

1. Apostazja, herezja, schizma (kan. 1364 § 1-2)	197
1.1. Przestępstwo apostazji	198
1.2. Przestępstwo herezji	201
1.3. Przestępstwo schizmy.	201
2. Głoszenie nauki potępionej przez papieża lub sobór powszechny (kan. 1365).	203
3. Odrzucanie nauki dotyczącej wiary i obyczajów (kan. 1365)	205
4. Odwołanie się do soboru powszechnego od aktów Biskupa Rzymu (kan. 1366).	207
5. Chrzest i wychowanie dziecka w religii niekatolickiej (kan. 1367)	209
5.1. Chrzest dziecka w religii niekatolickiej	210
5.2. Oddanie dziecka na wychowanie w religii niekatolickiej	211
6. Błżnierstwa i inne naruszenia dobrych obyczajów (kan. 1368).	212
6.1. Przestępstwo błżnierstwa	213
6.2. Poważne naruszenie dobrych obyczajów	213
6.3. Znieważanie religii lub Kościoła.	213
6.4. Wywoływanie nienawiści lub pogardy wobec religii lub Kościoła	214
7. Profanacja rzeczy świętych (kan. 1369).	214

Tytuł II.	216
-------------------	-----

PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO WŁADZY KOŚCIELNEJ I PRZESTĘPSTWA ZWIĄZANE Z PEŁNIENIEM ZADAŃ KOŚCIELNYCH

1. Przemoc fizyczna wobec papieża, biskupa, duchownego, zakonnika lub innego wiernego (kan. 1370)	216
2. Nieposłuszeństwo władzy kościelnej (kan. 1371 § 1).	219
3. Naruszenie obowiązków nałożonych karą (kan. 1371 § 2).	221
4. Krzywoprzysięstwo (kan. 1371 § 3).	223
5. Naruszenie tajemnicy papieskiej (kan. 1371 § 4).	225

6. Zaniechanie obowiązku wykonania wyroku (kan. 1371 § 5)	227
7. Zaniechanie zawiadomienia o przestępstwie (kan. 1371 § 6).	229
8. Naruszenie wolności Kościoła (kan. 1372)	232
8.1. Naruszenie wolności pełnienia posługi	232
8.2. Naruszenie wolności władzy kościelnej	233
8.3. Zastraszanie za wykonanie aktu władzy lub posługi kościelnej . . .	233
8.4. Utrudnianie korzystania z rzeczy świętych.	233
8.5. Utrudnianie korzystania z dóbr kościelnych	233
8.6. Naruszenie wolności wyboru	234
9. Publiczne podżeganie do nienawiści i niesposłuszeństwa (kan. 1373) . .	235
10. Członkostwo w stowarzyszeniach działających przeciwko Kościołowi (kan. 1374)	236
11. Uzurpacja urzędu kościelnego (kan. 1375 § 1-2)	239
12. Kradzież dóbr kościelnych (kan. 1376 § 1, 1°)	241
13. Utrudnianie korzystania z dóbr kościelnych (kan. 1376 § 1, 1°)	243
14. Nielegalna alienacja (kan. 1376 § 1, 2°)	244
15. Nadużycia w zarządzaniu dobrami kościelnymi (kan. 1376 § 1-2). . . .	246
16. Korupcja (kan. 1377 § 1)	248
17. Domaganie się wyższych ofiar (kan. 1377 § 2).	251
18. Nadużycia władzy, urzędu i zadania (kan. 1378 § 1)	253
19. Zaniedbanie w wykonywaniu aktów władzy, urzędu i zadania (kan. 1378 § 2).	255

Tytuł III	257
---------------------	-----

PRZESTĘPSTWA PRZECIW SAKRAMENTOM	257
--	-----

1. Usiłowanie sprawowania liturgicznej czynności Ofiary eucharystycznej (kan. 1379 § 1, 1°).	257
2. Usiłowanie udzielenia i słuchania sakramentalnej spowiedzi (kan. 1379 § 1, 2°)	260
3. Usiłowanie udzielenia sakramentu święceń kobiecie (kan. 1379 § 3) . .	263
4. Udzielenie sakramentu tym, którym zakazane jest jego przyjmowanie (kan. 1379 § 4).	265
5. Symulacja udzielenia sakramentów (kan. 1379 § 5)	267
6. Symonia (kan. 1380).	269
7. Uczestnictwo katolików w liturgii niekatolickiej (kan. 1381)	271
7.1. <i>Communicatio in sacris</i>	271
7.2. Koncelebrowanie Eucharystii z szafarzami niekatolickimi	272
7.3. Przyjmowanie sakramentu pokuty, Eucharystii i namaszczenia chorych	273
8. Profanacja postaci Eucharystycznych (kan. 1382 § 1)	274
8.1. Porzucenie postaci eucharystycznych	275
8.2. Zabranie postaci eucharystycznych.	276
8.3. Zatrzymanie postaci eucharystycznych.	277

9. Konsekwowanie postaci eucharystycznych w celach świętokradczych (kan. 1382 § 2)	278
10. Nielegalne zyski z ofiar mszalnych (kan. 1383).	279
11. Absolucja współnika grzechu <i>contra sextum Decalogi</i> (kan. 1384)	282
12. Solicytacja (kan. 1385).	285
13. Tajemnica spowiedzi (kan. 1386 § 1-2)	287
13.1. Pieczęć sakramentalna.	288
13.2. Bezpośrednie naruszenie tajemnicy spowiedzi	289
13.3. Pośrednie naruszenie tajemnicy spowiedzi	290
14. Rejestrowanie i ujawnianie sakramentalnej spowiedzi (1386 § 3)	291
15. Konsekracja biskupia bez papieskiego zlecenia (kan. 1387)	293
16. Nielegalne udzielenie i przyjmowanie sakramentu święceń (kan. 1388 § 1)	296
17. Przyjęcie święceń przez związanych cenzurą lub nieprawidłowością (kan. 1388 § 2).	298
18. Nielegalne sprawowanie zadania kapłańskiego lub innej świętej posługi (kan. 1389)	301
18.1. Nielegalnie sprawowanie zadań kapłańskich	301
18.2. Nielegalnie sprawowanie innej świętej posługi	302
Tytuł IV	303
PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO DOBREMU IMIENIU ORAZ PRZESTĘPSTWO FAŁSZU.	303
1. Fałszywa denuncjacja o przestępstwie solicytacji (kan. 1390 § 1)	303
2. Fałszywa denuncjacja i naruszenie dobrego imienia (kan. 1390 § 2) . .	305
3. Zadośćuczynienie za fałszywą denuncjację (kan. 1390 § 3)	306
4. Fałszerstwo publicznych dokumentów kościelnych (kan. 1391)	307
4.1. Posługiwanie się innym fałszywym lub zmienionym dokumentem	309
4.2. Poświadczenie nieprawdy w kościelnym dokumencie publicznym	309
Tytuł V	310
PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO SPECJALNYM OBOWIĄZKOM	310
1. Dobrowolne i bezprawne porzucenie świętej posługi (kan. 1392)	310
2. Prowadzenie handlu i interesów (kan. 1393 § 1)	312
3. Przestępstwa w dziedzinie ekonomicznej (kan. 1393 § 2)	313
4. Usiłowanie zawarcia małżeństwa przez duchownego (kan. 1394 § 1) . .	315
5. Usiłowanie zawarcia małżeństwa przez zakonnika (kan. 1394 § 2) . . .	317
6. Konkubinat duchownego (kan. 1395 § 1)	318
7. Inny sposób popełnienia przestępstwa <i>contra sextum</i> (kan. 1395 § 2) . .	320
8. Okoliczności popełnienia przestępstwa <i>contra sextum</i> (kan. 1395 § 3) .	322
9. Niezachowanie obowiązku rezydencji (kan. 1396)	324

Tytuł VI	327
PRZESTĘPSTWA PRZECIWKO ŻYCIU, GODNOŚCI I WOLNOŚCI CZŁOWIEKA	327
1. Przestępstwo zabójstwa, uprowadzenia i okaleczenia (kan. 1397 § 1) . .	327
1.1. Przestępstwo zabójstwa.	328
1.2. Przestępstwo uprowadzenia	329
1.3. Przestępstwo okaleczenia ciała	330
2. Aborcja (kan. 1397 § 2-3)	331
3. Nadużycia seksualne wobec małoletnich (kan. 1398 § 1-2)	334
4. Pornografia dziecięca (kan. 1398 § 1, 2-3°).	337
Tytuł VII	341
PRZEPIS OGÓLNY	341
BIBLIOGRAFIA	343
INDEX RERUM GENERALIS	353
SPIS TREŚCI	354